

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора Мішиної Наталі Вікторівни на дисертацію Кісловського А.В. за темою: «Розробка та прийняття статутів територіальних громад міст в Україні: проблеми теорії та практики», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі права

Актуальність обраної теми є високою та не викликає сумнівів. На сучасному етапі в Україні відбувається реформа, яка передбачає децентралізацію публічної влади, оновлення адміністративно-територіального устрою тощо. Це неодмінно буде відображено на усіх рівнях, на яких відбувається нормативна регламентація місцевого самоврядування – на конституційному, на законодавчому, на статутному (тобто, на рівні статутів територіальних громад). У зв'язку з цим, питання розробки та прийняття статутів територіальних громад міст в Україні як доктринального, так і праксеологічного характеру є актуальними та нагальними.

Хоча можливість розробки та прийняття статуту територіальної громади в українських містах з'явилась ще наприкінці ХХ століття, значна кількість міст поки що не має «місцевих конституцій». А існуючі статuti міських громад часто містять застарілі положення (у частині тих законодавчих норм, які відтворені у статутах), а тому не відповідають реаліям сьогодення. Для юристів – фахівців з муніципального права подібні застарілі положення не є проблематичними, однак, цього не можна сказати про пересічних членів територіальної громади. Бажаючи ознайомитись з положеннями статуту, вони можуть побачити там неактуальні норми, про неактуальність яких інколи можуть і не здогадуватися. І це лише одна практична проблема, пов'язана з обраним предметом дослідження.

А.В. Кісловський справедливо обґрунтовує, що це питання в сучасній українській юридичній науці досліджено недостатньо. Він вказує на те, що увагу дослідників – фахівців з конституційного та муніципального права привертають або питання статутної нормотворчості (і у такому випадку розглядаються статути територіальних громад і сіл, і селищ, і міст разом), або міської конституційної та / або муніципальної правосуб'єктності (і у такому випадку вкрай мало уваги приділяється питанням статутів територіальних громад міст).

Відповідно, виокремлені проблеми потребують свого дослідження. Саме тому, як видається, дисертація А.В. Кісловського є актуальною для юридичної науки та практики. Робота є своєчасною, вирішує важливі наукові завдання, сформульовані автором відповідно до мети його дослідження (на с.20 дисертації визначено, що метою дисертації є визначення напрямів подальшого удосконалення матеріальних та процесуальних положень щодо розробки та прийняття статутів територіальних громад міст в Україні).

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в рамках науково-дослідної теми кафедри конституційного права «Конституційна реформа та модернізація в умовах інтеграційного розвитку України», що пов'язана з планом наукових досліджень Національного університету «Одеська юридична академія» на 2016–2020 рр. «Стратегія інтеграційного розвитку України: правовий та культурний вимір» (державний реєстраційний номер 0116U001842).

Ступінь обґрунтованості наукових положень дисертації. Наукові положення, які запропоновані автором дисертації, є у достатній мірі обґрунтованими. Такого висновку можна дійти на підставі аналізу архітекtonіки дисертаційного дослідження, оцінки використаних автором наукових методів та методологічних підходів, а також списку використаних джерел.

Робота складається із вступу, двох розділів, у кожному з яких по три підрозділи, висновків, списку використаних джерел.

Дисертант використовував належні для такого роду монографічного дослідження методологічні підходи та методи, серед яких діалектичний, цивілізаційний, системний та інші підходи і методи аналізу, синтезу, узагальнення, структурно-функціональний тощо.

Список використаних джерел містить наукові праці із різних галузей вітчизняного та зарубіжного права, доробки муніципального, конституційного, філософського спрямувань.

Наукова новизна положень, сформульованих у дисертації. У Розділ 1 свого дисертаційного дослідження А.В. Кісловський послідовно дослідив питання теоретичного та методологічного підґрунтя розробки та прийняття статутів міських громад в Україні. Перший підрозділ цього дослідження присвячений історіографії аналізу питань розробки та прийняття статутів територіальних громад міст, другий підрозділ – сутності та змісту статутів територіальних громад міст, третій підрозділ – теорії та практиці стадійності статутного процесу (розробки та прийняття) статутів територіальних громад міст.

Слід відмітити, що з точки зору подальшого розвитку доктрини статутного права в Україні найбільший інтерес представляють такі положення, сформульовані автором:

- удосконалення поняття «статут територіальної громади міста» (кодифікований нормативно-правовий акт установчо-муніципального характеру, який приймається міською радою та закріплює порядок створення та функціонування органів міського самоврядування, процедури застосування форм безпосередньої демократії, інші не врегламентовані на загальнодержавному рівні положення про міське самоврядування);

- формування переліку ознак статутів територіальних громад міст (до їх числа автор пропонує уважати належними установчо-муніципальний характер статуту, прийняття статуту територіальної громади міста міською радою (а також внесення до нього змін та доповнень, належність статутів територіальних громад міст до числа кодифікованих нормативно-правових актів, відсутність у статутах територіальних громад міст прямого цитування положень законів України);

- перегляд кола міст, у яких приймаються статuti територіальних громад, у напрямі його звуження;

- визначення мети прийняття статутів територіальних громад у містах.

Розділ 2 дисертаційного дослідження А.В. Кісловського озаглавлено «Напрями удосконалення розробки та прийняття статутів територіальних громад міст в Україні». Він складається з трьох підрозділів, кожен з яких послідовно присвячений інноваціям, розробленим автором: концепції статуту міських громад, проекту статуту міських громад, а також напрямам подальшого удосконалення прийняття статуту територіальної громади міст в Україні.

Наукова новизна притаманна наступним положенням, які автор визначив як інноваційні, але особливу увагу з точки зору праксеологічного підходу привертають такі висновки та пропозиції, аргументація яких викладена у Розділі 2:

- запровадження підходу «концепція – проект – нормативно-правовий акт» по відношенню до статутів територіальних громад міст;

- додаткові аргументи на користь того, що статут територіальної громади міста належить до числа кодифікованих нормативно-правових актів;

- пропозиція до числа структурних елементів концепцій статутів територіальних громад запропоновано віднести наступні: а) мета статуту; б) завдання статуту; в) структура статуту;

- удосконалення та розробка нових підстав для класифікації статутів міських громад: а) за суб'єктом підготовки (авторсько-особисті та колективні); б) за змістовно-кількісним спрямуванням (моноспрямовані та конкуруючі); в) за суб'єктом, який ініціював розробку концепції (створені за ініціативою органів публічної влади чи посадових осіб, та створені за ініціативою інститутів та членів громадянського суспільства);

- пропозиція супроводжувати концепції статутів територіальних громад міст пояснювальними записками, до яких включити положення про: а) робочу групу, що розробляє концепцію; б) фахівців, яких планується залучити до розроблення проекту статуту; в) напрями та строки розробки проекту статуту; г) політичні, економічні, соціальні, інші наслідки прийняття статуту; д) ті акти органів місцевого самоврядування, які потребуватимуть змін та доповнень у зв'язку з прийняттям статуту, а також ті акти, які необхідно буде прийняти; е) особливості дії статуту у просторі, у часі, за колом осіб.

Варто підкреслити, що у кожному з розділів аналізованого дослідження містяться положення, які мають наукову новизну кожного з трьох рівнів. А отже, вказані елементи наукової новизни не обмежують позитив від аналізу опонованої дисертації. Автором наукового доробку – А.В. Кісловським – опрацьовано малодосліджене в українській юридичній науці питання та вирішено наукове завдання, яке полягає у визначенні напрямів подальшого удосконалення матеріальних та процесуальних положень щодо розробки та прийняття статутів територіальних громад міст в Україні.

Дискусійні положення та зауваження.

1. У підрозділі 1.1. автор проаналізував праці українських фахівців з муніципального права, у яких йдеться про статuti територіальних громад у цілому; окремі з монографічних досліджень присвячені статутам територіальних громад саме міст. Попри цікаві та інноваційні висновки (наприклад, щодо

географії муніципальних шкіл у сучасній українській науці), слід підкреслити: автор інколи надзвичайно захоплюється загальними проблемами муніципального права, які мають доволі опосередковане, віддалене відношення до предмету його дисертаційного дослідження.

2. На с. 51 дослідження автор доходить висновку, що «по відношенню до поняття «статут територіальної громади міста» найбільш доцільно застосувати такий вид формулювання визначення, як «дефініція через відмінні ознаки»». У такому випадку додаткових пояснень потребує включення до Висновків до Розділу 1 та до загальних Висновків як авторського визначення аналізованого поняття, так і (окремим пунктом) переліку його ознак.

3. У тексті дослідження неодноразово згадується «установчо-муніципальний» характер статутів територіальних громад. Цей прикметник не є поширеним в українській юридичній літературі, у зв'язку з чим доцільним було б пояснити необхідність та справедливість його застосування із залученням доктринальних розробок фахівців з муніципального права.

4. Автор аналізує положення статутів територіальних громад українських міст, звертаючись до їхніх текстів. На захисті доцільним було б пояснити:

А) авторську логіку при відборі статутів конкретних міських громад;

Б) чи застосовував автор ті чи інші класифікації міст, розроблені для України, при відборі положень статутів міських громад для свого дослідження.

Відповідні пояснення у тексті дослідження відсутні.

Разом з тим, вказані недоліки не є визначальними у високій оцінці дисертації.

Висновок. Робота А.В. Кісловського відповідає вимогам, що висуваються для отримання наукового ступеня доктора філософії в галузі права, зокрема Порядку проведення експерименту з присудження наукового ступеня доктора

філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167, а її автор – Андрій В'ячеславович Кісловський – заслуговує на отримання наукового ступеня доктора філософії в галузі права.

Офіційний опонент:

Доктор юридичних наук, професор,
старший науковий дослідник
відділу економіко-правових досліджень
Причорноморського науково-дослідного
інституту економіки та інновацій

Н.В.Мішина

Підпис засвідчую:

Директор Причорноморського
науково-дослідного інституту
економіки та інновацій, професор

К.С. Шапошников